

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія міст України та світу

Освітня програма Географія

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні
кафедри Протокол №8 від
“28” лютого 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Географія міст України та світу
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Викладач (-і)	доцент Закутинська Ірина Іванівна
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	irina.zakutynska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Вибіркова
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	2 години, щотижня
2. Анотація до курсу	
Дисципліна «Географія міст України та світу» є вибірковою навчальною дисципліною для студентів спеціальності 106 Географія. Дана дисципліна включає аналіз історико-географічних, політичних, соціальних, економіко-географічних, проєктувальних та інших аспектів розвитку міст і міських систем. У ньому розкривається складність і динамічність процесів урбанізації, висвітлюється значення і зміст географічного підходу до розробки стратегій розвитку міст і систем розселення, окреслюються особливості впливу глобалізаційних процесів на функціонування міст і значення глобальних міст у цьому контексті, а також аналізуються гострі проблеми, що існують у міському середовищі. Актуальність дисципліни зумовлена кількома положеннями. По-перше, на сьогодні більше половини населення Землі зосереджено в містах, які становлять основну форму розселення людей. По-друге, міські утворення є фокусами взаємодії соціальних, економічних, екологічних, транспортних та інших проблем. Розуміння цього та володіння необхідною інформацією і методами дослідження з метою управління розвитком, сприяють їхньому вирішенню. Таким чином, по-третє, вивчення розвитку міських поселень і мереж є важливим як для науковців, так і для фахівців, які приймають рішення щодо просторової організації розвитку будь-якої території.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета – розгляд просторової еволюції й особливостей прояву урбанізації в різних регіонах, формування у студентів їхнього сприйняття як особливих географічних об'єктів і процесів у країнах різного типу, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі. Досягнення цієї мети сприятиме підготовці фахівців географічних та інших спеціальностей для дослідницької та практичної роботи з проблем розвитку міст та їхніх мереж. Цілі: 1) характеристика історико-географічних, соціальних, політичних, економіко-географічних та інших аспектів розвитку міст та урбанізаційних систем у країнах різного типу; 2) аналіз процесів урбанізації, що набули глобального характеру в сучасному світі; 3) розгляд просторових закономірностей урбанізації через розкриття особливостей основних етапів еволюції міських систем; 4) визначення ролі та значення міст у міжнародних відносинах і територіальній структурі господарства; 5) розкриття впливу глобалізації на урбанізаційні процеси, розгляд глобальних міст у цьому контексті, а також питання конкурентоспроможності міст у сучасному високоурбанізованому світі; 6) виявлення особливостей функціонування міст в умовах неоліберальної поліекономічної доктрини розвитку суспільства; 7) характеристика основ міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст;	

- 8) з'ясування значення та змісту географічних підходів до розробки стратегій розвитку міст і систем розселення;
 9) аналіз проблем і конфліктів, що виникають у містах різного ієрархічного рівня та можливі стратегічні шляхи їхнього розв'язання.

4. Компетентності

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів.
- Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.
- Дотримання етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу досягнень з географічних наук на соціальну сферу; здатність цінувати різноманіття та мультикультурність.

5. Результати навчання

- Пояснювати особливості організації географічного простору.
- Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
- Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.
- Оцінювати роль України в світі, знати і пояснювати особливості просторової організації природи, населення і господарства України.
- Застосовувати знання теоретичних і методологічних основ географічних наук для моніторингу і оцінки природних умов, порівняльно-географічного аналізу розвитку економіки, населення, соціальної сфери держав світу та України.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
практичні	36
самостійна робота	120

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VII	106 Географія	4	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Теоретико-методологічні основи формування географії міст. 1. Панівні концепції сутності міст в різних наукових школах. 2. Провідні теоретичні положення географії міст, понятійно-термінологічний	Лекція, практич. робота	Практичне заняття / 2	5	1 тиждень навчання

апарат. 3. Розвиток наукових знань з географії міст. 4. Методи наукових досліджень міських поселень та їх систем.				
Тема 2. Місто як провідна форма розселення населення 1. Міські утворення. Еволюція в часі. 2. Ієрархія, функції та структура міст. 3. Феномен урбанізації: фактори та особливості. 4. Міські системи розселення: становлення та структура. 5. Регіональні системи міських поселень.	Лекція, практ. робота	Практичне заняття / 2	5	1 тиждень навчання
Тема 3. Економіка міст та розвиток ринкових відносин. 1. Економічна база міст та економічна ефективність розвитку виробництва. 2. Система зайнятості та міський ринок праці. 3. Промислове виробництво міст та його економічна ефективність. 4. Транспортна інфраструктура міст. 5. Конкурентноздатність міських поселень.	Лекція, практ. робота	Практичне заняття / 2	5	2 тиждень навчання
Тема 4. Районне і міське планування. 1. Міська політика та районне і міське планування. 2. Земельна рента міських поселень її суспільно-географічне значення 3. Територіальна організація міст.	Лекція, самот. робота, практ. робота	Практичне заняття / 2 год Тестування, самотійна робота	5	3 тиждень навчання
Тема 5. Глобальні міста і розвиток над міських розселенських утворень світу.	Лекція, самот. робота, практ.	Практичне заняття / 2 год	5	4 тиждень навчання

1. Глобальні міста: теорія і сучасний стан. 2. Глобальна система міст. 3. Проблеми і перспективи розвитку глобальних міст.	робота.			
Тема 6. Основи міської політики. 1. Міжнародний досвід здійснення міської політики. Європейський контекст. 2. Концепція сталого (збалансованого) міського розвитку 3. Планування соціально-економічного та просторового розвитку міст в Україні. 4. Стратегічне планування міського розвитку.	Самостійна робота, практична робота	Практичне заняття / 2 год Тестування, самостійна робота	5	5 тижень навчання
Тема 7. Місто як культурний феномен. 1. Поняття культура. 2. Головні критерії типології культур. 3. Відмінності між міською і сільською культурою. 4. Поняття архітектурного стилю. 5. Романський, готичний стиль, ренесанс, барокко, класицизм, ампір. 6. Течії модернізму – авангардизм, конструктивізм, функціоналізм, футуризм, кубізм, експресіонізм.	Лекція, самостійна робота, практична робота.	Практичне заняття / 2 год Тестування, самостійна робота		6 тижень навчання
Тема 8. Занепадаючі міста світу. 1. Сутність явища міського занепаду, деградації міста. 2. Фізичний занепад та занепад духовно-культурної сфери міського суспільства. 3. Деурбанізація і контурбанізація. 4. Причини занепаду:	Самостійна робота, самостійна робота, практична робота.	Практичне заняття / 2 год Тестування, самостійна робота		

економічні, екологічні, демографічні. 5. Депопуляція у європейських містах, її наслідки. 6. Аналіз причин занепаду Детройта, Нового Орлеану тощо. 7. Техногенні катастрофи: приклад Чорнобілля.				
7. Система оцінювання курсу				
Загальна система оцінювання курсу	максимально 50 балів студент отримує під час проведення практичних занять; ще 50 балів студент отримує за складання екзамену.			
Вимоги до письмової роботи	екзаменаційний білет містить 50 тестових завдань. Вага 1 питання – 1 бал.			
Практичні заняття	Кожне практичне заняття оцінюється в 5 балів. В кінці семестру виставляється середньозважена оцінка за всі заняття. Вага оцінки за практичні заняття - 80 % від оцінки допуску. Ще 10% - це вага оцінки за самостійну роботу (розраховується як середньозважена за всі види роботи), ще 10 % - це вага оцінки за індивідуальну роботу (5-бальна шкала).			
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також, обов'язково захистити індивідуальну роботу країнознавчого характеру згідно обраної тематики (Оцінка геополітичного положення держави).			
8. Політика курсу				
Всі аудиторні та самостійні заняття проводяться з дотриманням етичних стандартів професії. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із викладачем дисципліни. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття. Забороняється добровільна передача інформації між студентами під час екзамену чи практичних робіт. Політика щодо академічної доброчесності Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з				

поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”» https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

Політика щодо перекладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перекладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-Provedennia-Otsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universytetu-Im.-Vasyliya-Stefanyka.pdf>

Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Базова

1. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: Світи, регіони, концепти / Переклад з англ., за редакцією і з співучастю О. Шаблія. – К.: Либідь, 2004.
2. Гладкий О.В., Ішук С.І. Географія міст. Геоурбаністика. Підручник. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2014. – 300 с.
3. Дронова О.Л. Геоурбаністика: навч. посібн. для вищих навч. заклад. – К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2014. – 420 с.

4. Йен Гел. Міста для людей. – К.: Основи, 2018.
5. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Навч. посібн. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська Політехніка”, 2010.
- Допоміжна**
6. Адамс Дж. Геоурбаністика в США: сучасні проблеми та напрямки досліджень / Пер. с англ. – М., 1986.
7. Атлас вчителя / В.В. Молочко, Ж.С. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП “Картографія”, 2010.
8. Атлас світу. – Київ: ДНВП “Картографія”, 2010.
9. Боже-Гарнье Ж, Шабо Ж. Очерки по географії городів. – М.: Прогрес, 196
10. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем. – К.: АСС, 2004.
11. Генеральна схема планування території України // Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
12. Генеральний план розвитку м. Львова до 2025 р. – Режим доступу: www.city-adm.lviv.ua
13. Географічна енциклопедія України. – К., 1989–1992.
14. Глобальний город: теорія та реальність // Под ред. Слуки Н.А. – М.: “Авантпіон”, 2007.
15. Горин В.Б., Лисюченко В.В. Знамениті столиці та міста світу. Справочник. – Ростов-на-Дону: Изд-во “Фенікс”, 2000.
16. Гудзеляк І. І. Географія населення: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2019.
17. Гутнов А.Е. Еволюція градостроїтельства. – М.: Стройиздат, 1984.
18. Денисенко О.О. Процеси метрополізації: світогосподарський аспект: монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2012. 10
19. Дідик В.В., Павлів А.П. Планування міст: Підручник. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська Політехніка”, 2006.
20. Дністрянська Н.І., Дністрянський М.С. Географія поселень Львівської області. Навч. посібн. – Львів: ВНТЛ, 2001.
21. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія та практика). – К.: РВПС України НАН України, К.: «Фенікс», 2010.
22. Доценко А.І., Зінич В.Т., Великохатко О.Т., Танцюра В.Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи / Під ред. Данилишина Б.М. – К.: РВПС України НАН України, 2006.
23. Закон України “Про основи містобудування”. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
24. Изменение городского пространства в Украине / Под ред. Л.Г. Руденко. – К.: Реферат, 2013. – 160 с.
25. Івченко А. Міста України. Довідник. – К.: “Картографія”, 1999.
26. Івченко А. Містечка України. Довідник. – К.: “Картографія”, 2000.
27. Коваленко П.С. Развитие городов. – К., 1980.
28. Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины. – К., 1990.
29. Лаппо Г.М. География городов: Учебн. Пособие для геогр. ф-тов вузов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 480 с.
30. Лаппо Г.М. Города на пути в будущее. – М., 1987.
31. ЛеКорбюзье. Три формы расселения. Афинская хартия / Пер. с фр. – М., 1976.
32. Львів. Комплексний атлас / О. Шаблій, С. Матковський, О. Вісьтак та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2012.
33. Назарук М.М. Львів у ХХ столітті. Соціально-екологічний аналіз. – Львів, 2008.
34. Перцик Е.Н. Города мира: Географиямировойурбанизации. – М.: Международн. отнош., 1999. – 373 с.
35. Пивоваров Ю.Л. Современнаяурбанизация. Курс лекций. – М.: Изд-во РОУ, 1994.
36. Піпоренко Ю.І. Розвиток міст і міського розселення в Українській РСР. – К., 1972.
37. Політико-адміністративний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2006.
38. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі ХХ–ХХІ століття): Монографія – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська Політехніка”, 2007.
39. Салій І. М. Урбанізація в Україні: соціальний та управлінський аспекти. – К.: Наук. думка, 2005.

– 302 с.

40. Салій І. Українські міста: питання власності і муніципального управління. – К., 2001.
41. Степаненко А.В. Социально-экономическое развитие городов. – К., 1988.
42. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики – Одеса: “Астропринт”, 2005.
43. Україна. Огляд урбанізації. – Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк, 2015. – 195 с.
44. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – 438 с.
45. Фомин И.А. Город в системе населенных мест. – К., 1986. 46. Форрестер Дж. Динамика развития города. – М.: Прогресс, 1974. – 289 с.
47. Функции городов и их влияние на пространство / под ред. Л.Г. Руденко. - К.: Феникс, 2015. 11
48. Хорев Б.С. Мировой урбанизм на переломе. – М., 1992.
49. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
50. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001.
51. Ben Green. The Smart Enough City: Putting Technology in Its Place to Reclaim Our Urban Future (Strong Ideas). - The MIT Press, 2019. - 240 p.
52. Charles Montgomery. Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design. - Farrar, Straus and Giroux, 2013.
53. Eric Klinenberg. Palaces for the People: How Social Infrastructure Can Help Fight Inequality, Polarization, and the Decline of Civic Life Hardcover. – Crown, 2018. - 288 p.
54. Gibbs, J. The evolution of population concentration. Economic Geography, 1963. - Vol. 2. P. 119–129.
55. Ipsita Chatterjee. Displacement, Revolution, and the New Urban Condition: Theories and Case Studies. – India: SAGE Publications, 2014.
56. Janette Sadik-Khan, Seth Solomonow Streetfight: Handbook for an Urban Revolution. - Penguin Books, 2016. - 360 p.
57. John M. Levy. Contemporary Urban Planning. - Routledge; 11 edition, 2016. - 476 p.
58. Peter Moskowitz. How to Kill a City: Gentrification, Inequality, and the Fight for the Neighborhood. – Paperback, 2018.
59. Samuel Stein. Capital City Gentrification and the Real Estate State. – Verso, 2019, 208 p.
60. Van Der Berg, L., Drewett, R., Klaassen, L.H., Rossi, A., Vijverberg, C.H.T. Urban Europe: A study of growth and decline. - Exeter, Wheaton & Co. Ltd., 1982. - 162 p.
61. Wade Graham. Dream Cities: Seven Urban Ideas That Shape the World. - Harper; Reprint edition, 2016. - 334 p.

Викладач _____ **Ірина Закутинська**